

Dušan Šarotar *Potapljanje na dah*

Odlomek iz romana

17.

Okoli poldneva je bilo, ko so se nad otokom začeli kopičiti kopasti oblaki. Počasi jih je nosilo od vzhoda kot jato galebov. Morje je rahlo vzvalovalo. Bilo je temno, beli zublji valov so se kotalili čez rob zaliva. V praznem pristanišču je bilo še vedno vse mirno, le gladina se je napenjala kot koža, pod katero se pretaka nedoumljiva moč, vsak trenutek bi se lahko sprostila in pognala vodno telo, ki bi z enim samim sunkom raztreščilo otok in ga spremenilo v čeri. Stari so še pomnili odtенок svetlobe, s katero je nekoč naletelo neurje, da je morje prestopilo kamnite valobrane in v hipu potrgalo vse priveze ter zdrobilo kobilice še tistih nekaj čolnov, ki so ostali v pristanišču. Pravili so, da so pokali kot kosti starcev. Tudi zdaj se je nebo bleščalo pod trebuhi počasnih, a visokih in težkih valov, ki so že trgali obalno črto in se vse pogosteje z bobnenjem razbijali ob čerih.

Kljub vetru, ki je šumel skozi oljčne nasade in šibil košate figovce visoko nad vasjo ter grozil z nevihto, ki bi se lahko vsak čas spustila nad pregrete strehe, je Andrijan vseeno stekel iz bližine kamnitih zavetišč. Predvsem je šel daleč stran od krčme, kamor so se možje že umaknili, takoj ko so položili Vršo v klet. Zdaj so že mislili na čoln, ki ga bodo kmalu začeli sestavljati. Ob misli na vrnitev na morje so bili kot uročenji, zdaj so bili pripravljeni storiti kar koli, samo da bi potešili dolgo zatajevano željo. Ob pogledu na njihove zaverovane oči se je Andrijan raje umaknil. Slutil je, da prihaja čas, ko se bo tukaj zgodilo nekaj pomembnega, kar bo preseglo dosedanjo izkušnjo življenja. S čolnom bi se vrnila preteklost, ki pa je bila po svoje za vedno izgubljena. To je lahko slutil le on, ki je bil tujec, in mogoče še kdo. Spreletel ga je

srh ob misli, da ta nekdo, ki je sprevidel past, v katero so se počasi vsi ujeli, namreč, da je mogoče še vrniti preteklost, zdaj leži ovit v eno tistih tako zaželenih belih jader, ki naj bi se kmalu znova napenjalo nad morjem. In to, ga je znova spreletelo, ko je stal že pod vrhom otoka, da še nekdo zdaj tava po tem krutem otoku pod milim nebom in je prav tako pregan od vseh kot on, pa čeprav se je v tej čudni zgodbi znašel povsem po naključju. Če je na svetu sploh kaj naključno.

Stopil je v zavetrje, ki mu ga je dajalo skalovje, in se ozrl nazaj proti vasi, ki je ležala daleč spodaj, potopljena v molk. Čutil je veter in pršenje morja, ki tolče po drobnih oknih krčme. Ni ga mikalo, da bi stekel dol. Čutil je prve ostre deževne kaplje, kako mu padajo po pregretem čelu. Čeprav ga je zazeblo, mu je položaj, v katerem se je znašel, zdaj celo godil. Bil je končno spet za trenutek sam. Še trenutek prej je imel polna usta jedke soli in v nosu ga je dražil vonj po kisu, ki ga je puščalo Vršino telo, zdaj se je nenadoma vse v njegovi glavi razkadilo, tudi misli so počasi uhajale, kot da bo nevihta sprala njegovo dušo.

Prve strele so zasekale v megličast zrak in s svojimi ognjenimi trizobi, kot nekdanj Pozejdon, zasekale v skale. Še vedno se ni ulilo, to si je tako želel, temveč je vse le viselo nad otokom. Sivi oblaki, ki so se razpihovali iz svoje notranjosti, kot orjaški baloni, ki bi lahko skrili otok v svojih trebih in ga odnesli neznano kam, so se le vse bolj spuščali in se z vedno večjo hitrostjo tudi razkadili, nekje na drugi strani otoka, kjer so se v razburkanem morju potapljale ženske. Zdaj je šele pomislil nanje, upal je, da so se poskrile pod skale tako kot on. Znova ga je zaskalelo, ker je še vedno molčal.

Zavedal se je, da zdaj dokončno stoji nekje na sredi, sam in razdvojen, med potapljačice, s katerimi ni mogel v morje, in može, ki jim ni mogel zaupati.

Nenadoma je na obzorju nekaj močno zasijalo, čeprav je bilo nebo nad njim še vedno nabito z nepredirno meglo, ki se je silovito kadila nad morjem. Videl je ta nenavadni sij, kot skeleče oko potapljačic v temni globini, kako s svojim hladom topi razdalje, ki ločijo svetove. Svetloba je prihajala od nekod zelo daleč, pa vendar je imel občutek, da bi jo zlahka zajel v dlan, če bi stal na vrhu otoka.

Stopil je dalje, proti vrhu, ki je bil le še lučaj vstran. Moral bi zaviti čez trnje in nizko rastje, ki je prekrivalo krušljivo kamenje in skalovje, skozi katero je vodila ozka, shojena pešpot, naravnost proti vrhu otoka, od koder bi zagotovo videl obale, na katerih so se potapljale ženske. Tja je bil namenjen sprva. Želel si je, da bi videl ta požrtvovalni ples v vodi, kako se napeta in premražena telesa bojujejo z valovi in podvodnim tokom. Vedel je, da so zdaj v morju, kljub nevihti, ki se še ni scela podela.

Bobnenje morja in zavijanje vetra vztrajno odnašata glas najstarejše, ki stoji do kolen v razburkanem morju, tako da jo nenehoma spodnaša in komaj lovi ravnotežje, ko vpije.

– Iščite, iščite!

Tam zunaj, skrite in preplavljene s kipečim morjem, pa se ženske vedno znova poganjajo proti dnu in iščejo otrplo telo, ki je nekje obviselo. Roke ima dvignjene nad glavo, prsti so iztegnjeni, kot da kažejo nekam v nebo, v svet, ki je popolnoma drugačen, svetel in zračen, lasje ji plapolajo in se spletajo v kite, v katere se ovijajo trave in alge, okoli otrplih in pozelenelih nog pa švigajo srebrne ribe. Le obraza ni videl, njenih oči si ni mogel priklicati v spomin, tako kot si ni mogel obuditi v spominu Vršinega obraza. Zanj sta bila kot davno umrla prednika, ki živita v njem, samo še kot prijeten spomin, brez imena in obraza.

Čeprav ga je nekje žgalo in mu ni dalo miru ob misli, da bi vse to brezupno iskanje in naprezanje do skrajnosti človekovih moči lahko v trenutku sam pretrgal zgolj s tem, da bi stopil dol, do obal na drugi strani, ter povedal, kaj je vedel, mogoče samo slutil, pa vendar. S to drobno kretnjo, kot je beseda, bi rešil ženske trpljenja in negotovosti, možem pa odprl pot na morje, ker bi se lahko scela posvetili čolnu. Pa vseeno ni stekel, kar obstal je na razpotju, ki je vodilo dol na drugo stran in levo proti pokopališču. V tem, da se je igral z ljudmi, je celo užival. Odkril je v sebi nekaj, česar doslej ni poznal. Če se mu je do zdaj zdela igra, ki so mu jo mimo njegove volje podtaknili otočani, s tem da so go ves čas držali na suhem in mu niso hoteli ničesar povedati, je tudi sam sprejel to scela perverzno igro. Zdaj ko je bil visoko nad

morjem, sam pod vihnarim vrhom, in je gledal daleč ven na razburkano morje, ki je obdajalo svet, in je vedel, da je tukaj na varnem, vzvišen nad ljudmi spodaj, je čutil moč, da lahko potegne svojo potezo.

Stekel je vstran od poti, ki se je spuščala na drugo stran, stal je že pred vhodom v gosto zaraščen prehod med visokim grmičevjem, skozi katero je vodil zelen predor proti obalam, in se v hipu premislil.

Zamikalo ga je prepovedano, hotel se je še enkrat vzpeti na morsko pokopališče, čutil je moč, da stopi tja, četudi so ga posvarili, naj ne hodi gor. To je bila njegova igra.

Pršil je droben dež, veter se je polegel, oblaki so se razpustili in se dvignili visoko na nebo, skozi megleno kopreno je že uhajalo sonce. Vse je bilo mimo, preden se je dodobra začelo. Trava, po kateri je stopal, je bila zdaj mehkejša, kamenje in skale so bili še vedno topli. Kmalu se je pred njim odprla zelena terasa, visoko na pečini, kjer so počivali sprani nagrobniki. Znova je začutil zamaknjenost in tišino, ki sta obdajali kraj. Počasi je šel med kamenje. Zanos, s katerim je privihral do sem, ga je zapustil, kot da je telesni opoj popustil, ko se je približal pokopališču.

Mislil je, da bo tukaj dokončno popolnoma sam, pa ni bil. Ko je prestopil nizko kamnito ograjo, že dolgo razrito in načeto od vetra, je osupel obstal. Ob enem od pomnikov, tik ob ograji, je nekdo sedel, sključen in zavrt čez glavo v modro tkanino, zdrznil se je ob pogledu na skrušeno postavo. Hotel se je umakniti, steči daleč vstran. Nekaj časa ga je le gledal, bil je prepričan, da ga je človek moral videti, že ko je hodil proti pokopališču, in če se ni sam medtem umaknil, je mislil, da lahko ostane. Mogoče si človek to celo želi. Kljub vsemu je previdno pristopil.

Sprva je videl le velikanske bele roke, s šestimi prsti, ki so mirno štrlele izpod črnega puloverja in spokojno ležale prekrizane na kolenih. Čeprav so bile velike in obrasle s črnimi dlakami, so bile povsem nežne, skorajda še otroške. Ob pogledu nanje ga je dokončno zapustil strah. Potem ni videl skorajda ničesar več, obraz je bil globoko zakopan med kolena in glava pokrita z modro tkanino. Ker se človek še vedno ni zmenil zanj, kot da je nekaj globoko premišljeval ali celo spal na tem odljudnem kraju, ga je Andrijan nežno potipal po ramenu.

Mož se ni ustrašil tujčeve prisotnosti, kot da je to tukaj povsem običajno. Izkopal je glavo iz naročja in se počasi obrnil proti obiskovalcu, ne da bi spustil z glave pokrivalo. Pogledal ga je z velikimi modrimi očmi, ki so se lesketale kot južna morja. Povsem belo lice, iz katerega je štrlela le kakšna dlaka, je raztegnil v topel nasmeh, ki ga je še poudaril, tako da je za hip zatisnil morske oči.

Andrijan se je spustil k njemu in sedel na mokro travo, dež je povsem ponehal, kamenje je obsijala oranžna svetloba.

– Pero, je povedal mož svoje ime, ne da bi čakal vljudnostni pozdrav ali podajanje rok, to ju je takoj zbližalo, bolj kot ta odljudni kraj, kjer sta se srečala. Andrijan je bil prepričan, da človeka doslej še ni srečal, pomislil je celo, da mogoče tukaj zgoraj celo živi in da ga mogoče še nihče ni videl, lahko da je celo on tista nevarnost, pred katero so ga svarili, ne, to ne more biti, je brzdal domišljijo, ki se je pognala pregloboko.

– Iz katere hiše pa ste, je Andrijan vseeno vprašal po premoru.

– Jaz sem kapitan, je rekel odločno in se nasmejal. Velike modre oči so znova zasijale, bile so iskrene, o tem Andrijan ni podvomil, čeprav je bil odgovor nepričakovan. Pogledal je v Perove nežne roke, ki gotovo niso bile ribiške, trde in grčave, zdaj so se mu zdele še nežnejše, mehke in bele. Pa tudi tista šesta prsta sta bila vse prej kot običajna. Kapitan si je vedno predstavljal kot izjemne ljudi, s posebnimi lastnostmi, ki že na zunaj, s svojo pojavo, pričajo o svojem poslanstvu, tako da bi ta človek lahko bil kapitan, vendar ne na morju, je sklenil.

– Mirno je tukaj zgoraj, je rekel Andrijan in pogledal čez zeleno planjavo. Moral je odmakniti pogled z modrih, hipnotičnih oči, ki so sijale na mirnem obrazu nedoločljive starosti. Spreletelo ga je, kot da gleda v duha iz morja, ki se je za trenutek utelesil, preden znova zajadra, mogoče pa je res kapitan s kakšne potopljene galeje, je znova pomislil. Ni se mogel zbrati, venomer ko je pogledal v tiste roke ali oči, ga je zaneslo nekam daleč, kot sanjavega otroka.

– Tukaj se vsi poznamo, je rekel Pero in pogledal čez kamnite plošče, nekam v nebo, kjer je že sijalo sonce. Skoraj vsi, je nato še dodal, povsem mirno. Andrijana je spreletel srh, zadnje besede so ga v hipu

spravile iz dremeža, v katerega je lezel, dolgo je počasi drsel proti dnu, kjer bi lahko zaspal, vendar ga je zdaj nekaj predramilo, da se je pognal proti gladini, kjer mu je nekdo ponujal nežno roko.

– Na koga mislite, je poskušal izvedeti.

– Ne veste, ga je začudeno vprašal. Njuna pogleda sta se spet srečala in to je Andrijana le nekoliko pomirilo, četudi je bil že spet na trnih. Tisto, kar ga je preganjalo spodaj, mu je bilo že za petami, vedel je, da resničnosti ne bo mogel ubežati. Vendar pa je slutil, da ni prišel znova sem gor zaman, in to je hotel izvedeti, četudi se mu ni niti sanjalo, kaj bi lahko izvedel od tega milega človeka, ki gotovo ni imel veliko opraviti s posvetnimi rečmi. Vedno bolj je bil prepričan, da je Pero eden tistih, ki v mislih živijo nekje drugje, le telo imajo pripeto na ta svet. In takšne ljudi spoznaš takoj, ker nosijo poseben pečat na telesu, ki naj bi jih varoval pred vsiljivci, vendar je žal največkrat drugače.

– Ničesar še ne vem, ker nisem od tod, je poskušal pojasniti.

– Z ladjami smo jih vozili sem, od vsepovsod, tudi jaz sem imel svojo jadrnico. Tudi tega ne veš, kakšna je bila, je vprašal začudeno, saj pa je privezana spodaj, tista dvojambornica je moja, je še pribil.

– Ne, žal je še nisem videl, je rekel Andrijan. Hotel je nekoliko umiriti pogovor, ker se je že izgubljal. Pred očmi se mu je res za trenutek prikazal velik dvojambornik z dolgim kljunom, ki počiva v pristanišču, nedaleč od krčme, pred katero sedi kapitan in opazuje mladega mornarja, ki čisti palubo, vendar pa je v istem trenutku videl tudi zapuščeno pristanišče in kamniti privez pred krčmo, na katerem sedi Baraka in sanjari. Ni mogel več ločiti, kaj si Pero izmišlja in kaj je resnično. Vedno bolj je bil prepričan, da si Pero vse skupaj izmišlja ali pa ga načrtno vleče za nos. Ali pa je res tako odtrgan, samo to bo, si je rekel.

– Mrtve smo vozili, noč za nočjo smo vozili mrtve sem gor. Kdor je prišel z mano, je tudi ostal, je še dodal in se nasmejal s svojim milim licem.